

GONIEC (55) *sb m*

goniec (46), **gońca** (5), **hońca** (2), **honiec** (2); goniec *MetrKor* (2), *Murm*, *BartBydż*, *KrowObr*, *Mącz* (2), *RejZwierc*, *StryjWjaz* (2), *StryjKron* (8), *CzechEp* (5), *NiemObr* (2), *KochFr* (2), *ActReg* (2), *Calep*, *GórnTroas*, *WujNT* (3), *SarnStat* (3), *PowodPr*; gońca *RejRozm*, *BielKron* (2), *GórnDworz*, *KmitaSpit*; goniec : honiec *LibLeg* (8 : 1); hońca: honiec *RejWiz* (2 : 1). [gońca, hońca tylko w znac. 5.].

Wszystkie samogłoski jasne.

sg *N* goniec (12), gońca (5). ◇ *G* gońca (1). ◇ *D* gońcowi (1). ◇ *A* gońca (18). ◇ *I* gońc(e)m (2), gońcą (1). ◇ *pl N* gońcy (3) *LibLeg*, *StryjKron*, *WujNT*, gońce (1) *Mącz*, gońcowie (1) *CzechEp*. ◇ *G* gońców (4); -ów (3), -(o)w (1). ◇ *A* gońce (3) *BielKron*, *CzechEp*, *SarnStat*, gońc(o)w (1) *StryjKron*. ◇ *I* gońcami (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Wysłannik, posłaniec wysyłany w określonej sprawie czy misji; nuntius, veredarius Murm, BartBydż, Cn; cursor Murm, BartBydż; diactor Calep; pegasarius Cn (29) : MetrKor 38/321; Murm 38; BartBydż 167b; abifczie raczili nałchego honcza przepwczicz do Xyedza Mołkyewfkiego LibLeg 10/63, 7/98v, 10/64; StryjKron 782 [2 r.]; ActReg 120, 122; Calep 317b; Szczęście Troiánkié wzięło nánznáczony koniec Tą śmiercią/ wnet v Gréków będzie wdzięczny goniec/ Którzy ná to czekáią/ żeby co słyżeli Lubégo/ gdyż lie domá rádżiby widzieli. GórnTroas 44; Goniec Mołkiewfki z tákowąż pilnością do Wilná ma byđz prowadzón SarnStat 45, 44.*

W charakterystycznych połączeniach: goniec krolewski (krola) (4), moskiewski (2), tatarski.

Zwrot: »(po)słać, wyprawić gońca« [szyk zmienny] (8 : 1): Jakófch krol yego myłócz nadwor nałch, połłał goncza swego, kthorim nałz y lyłthem swoim nawyedzył MetrKor 38/321; LibLeg 7/97v, 98, 10/97, 151, 11/154; To ípráwiwłzy/ zárázem Gońcá do Drewlanow wypráwiłá/ dziękuiąc im zá to/ íłz fię o nię iáko o Wdowę ofierociáłá ítáráią StryjKron 122, 782, 787.

Szereg: »poseł, (i) goniec« [szyk 4 : 1] (5): a ktorzi thesz połlowye y gonczy od cziebye bratha naschego y od fina twoyego mlodego Krola bratha nałchego do nas bedą przyełdzicz LibLeg 10/97v, 7/97v, 98, 10/97; SarnStat 45.

W przeni (4) :

Tytuł utworu M. Stryjkowkiego (4): Potym Roku 1574. po Henrikowym viáchániu/ ktoregom Koronácią wierłzem drukowaną w Krakowie/ y Gońcá cnoty Carmine Sapphico z niemnieyłzą pracą wydał StryjKron A3v, 76 marg; A czytay chcelzli o tym ízryzey mego Gońcá. StryjWjaz C4, A2.

2. *Wyraziciel lub obrońca czyichś poglądów, rzecznik (11) : Co tedy piłze iż Ian á. Antychriřtówfkich gońcow kácerzow kłádzie tę nieomylną dumę. CzechEp 344, 343, 354, [399]; Nie Papież tedy ielř Antychriřtem (iáko X. K. dowodźić chce) ále ci/ ktorzy tych ořtátnich czáłow/ odřtępuią od wiáry powłzeczney/ cí fá gońcámi Antychriřtowymi. NiemObr 163, 60; WujNT 820, 870; PowodPr 9.*

W charakterystycznym połączeniu: goniec antychryřtów (antychryřtowski, Antychryřta) (8).

Szereg: »goniec abo (i) poseł« [szyk 1 : 1] (2): bez pochyby Papieżá Rzymřkiego y z iego náłłádowncámi twierđzimy być/ nie tylko gońcem/ ábo iákim wielkim pořtem/ ále sámym włáłnym y prawdźiwym Antychriřtem CzechEp 344; WujNT 815.

3. *Poprzednik, prekursor (1)* : iáko p[iř]ećie o Fránciřku. Iř przed národzenim řwoim/ miał też gońcá/ iáko y Pan Kryřtus Świętego Ianá krzćicielá. *KrowObr* 145.

4. *Ten, który szybko przebywa przestrzeń (1)* : [Kozieř] Zyađł piřkorzá řywęgo/ piřkóřz niećierpliwy Strawięnia nieczekáiąć/ przepadł przezeń řywy. Kozieř go w rzyć drugi raz: on drugi raz z rzyci [...]. Kozieř přędko wđy trawifz: znowu znim do řáku/ Piřkóřz też dawnęý řćieřzki nieuchybił znáku. Myřli kozieř co czynić: brodá doktorowřka/ Przypátrźze fię/ ielli też y rádá řakowřka. Piřkorzá pořknął/ á rzyć przyćifnął do řćiány/ Y ták gońcá poimał trzy kroć przeiechány. *KochFr* 124.

5. *Człowiek sprawny w fechtunku lub w walce wręcz, szermierz, zapasnik; uczestnik gry, zabawy; bustarius Mącz (13)* : Przecziągną powroz przes wodę [...] Prziwiązą kota v koncza Zdrugą řtronę drugi goncza Daway daway zawolaią Za powroz wřłitczy chwitaią *RejRozm* 398; Gdyř tho ieřt ofátteczny wřzech kłopotow koniec/ Kiedy fie řam zá řiodło wybodzye tym honiec. *RejWiz* 94v; Iáko řtriy był ćwiczony w Rzczyřpořpolitey/ A wuy zářię niebořczyk hońcá známienity. *RejWiz* 97v, 28v; Był Dobieřz rycerz gońcá/ ktorego Kriřtynká rádá widziářá. *BielKron* 354v, 403v; *RejZwierc* 56; *StryjKron* 727 marg.

Szeregi: »szermierz, (i, albo) goniec« (4): *Mącz* 28b, 169b; W on czás/ pry/ czyřtych zapásników było/ Szérmiérzów/ gońców: ář y wřpomnieć miło. *KochFr* 28; Szermierz y gońcá wielki/ řtrzelec nieledáki/ Ktory iedną řtrzałę brał/ iák ná rožen ptaki. *KmitaSpit* B2.

»goniec, zapasnik« (2): quo nequae industrior de iuventute erat arte gymnastica, Który gdy był młodym/ nie miał řobie rownego řzermierzá/ Gońcá/ zápářniká/ álbo vtaczniká. *Mącz* 169b; iř Dworzánin ma być dobrym zapářnikiem/ dobrym gończhá *GórnDworz* E5v. [*Ponadto przy innym szeregu 1 r.*].

Synonimy: 1. *biegacz, biegun, kursor, listownik, poseł, posłaniec, wysłaniec*; 2. *poseł*; 5. *szermierz, utacznik, zapasnik*.

Cf [DZIARZYGONIEC], TYŁOGONIEC